

بررسی نقش قوای ادراکی و نحوه تعامل آنها

در تحقق رؤیا، وحی و سحر

(مقایسه دیدگاه ابن سینا و ملاصدرا)

عبدالرضا کوشکی^(۱)

فروغ السادات رحیم پور^(۲)

چکیده

و تعامل میان آنها مانند تقویت قوه عاقله، کنترل افکار و تعادل مزاج دست یافت.

نفس انسان توانمندیهای شگفتی دارد که برخی از آنها در عرصه‌هایی و رای سطح فعالیت‌های متداول و مرسوم ظاهر میشود. رؤیا، وحی و سحر از جمله این توانمندیهاست و آنچه در این پژوهش مورد نظر است بررسی و مقایسه دیدگاه ابن سینا و ملاصدرا پیرامون تعامل قوای ادراکی برای تحقق این سه امر است. از نظر هر دو فیلسوف، در مسئله رؤیا، قوای ظاهر، باطن و عاقله با هم تعامل دارند؛ در مسئله وحی، قوای ظاهر دخالتی ندارند و در سحر نیز همه قوای ادراکی در تعامل هستند. ملاصدرا بدلیل مبانی خاص خود علاوه بر تأثیر عقل فعال و نفوس سماوی بر قوای ادراکی، قائل به تأثیر عالم مثال منفصل بر این قوا نیز هست. همچنین، عدم التزام ابن سینا به لوازم بحث حرکت جوهری باعث شده که در خصوص ارتباط نفس با بدن، تبیین متفاوتی ارائه نماید. برغم این اختلافات، دیدگاه دو فیلسوف پیرامون نحوه تعامل قوا در موارد متعدد، بیکدیگر نزدیک است که میتواند برخاسته از توجه ایشان به متون دینی باشد. بکمک مباحث مطرح شده توسط دو فیلسوف، میتوان به راهکارهایی برای بهبود عملکرد قوای ادراکی

کلیدواژگان: تعامل قوا، قوای ادراکی، وحی، رؤیا، سحر، ابن سینا، ملاصدرا.

مقدمه

برخی افعال جزو افعال متعارف و مشترکی هستند که عموم انسانها بدون دشواری و زحمت خاص، قادر به انجام آنها هستند اما برخی دیگر، فقط از عهده افراد محدودی که دارای توانمندیهای ویژه‌ی از حیث نفس یا بدن هستند، برمی‌آید. دریافت وحی و انجام امور سحرآمیز از این دسته افعالند؛ اما رؤیا جایگاهی بینابین دارد به این معنا که از یکسو، اصل «دیدن رؤیا» امری مشترک و عمومی است و از سوی دیگر انواعی از رؤیا، جزو اموری است که فقط برخی افراد به آن دست می‌یابند.

نفس، افعال خود را از طریق قوا انجام میدهد و در این مسیر، گاه یک قوه و گاه تعدادی از قوا را بکار میگیرد. افعالی مانند دریافت وحی، سحر و رؤیا که

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری است. تاریخ دریافت: ۹۸/۸/۱۹ تاریخ تأیید: ۹۸/۱۰/۲۴

(۱). دانشجوی دکتری حکمت متعالیه دانشگاه اصفهان؛ abdorezakooshki@yahoo.com

(۲). دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول)؛ fr.rahimpour@gmail.com